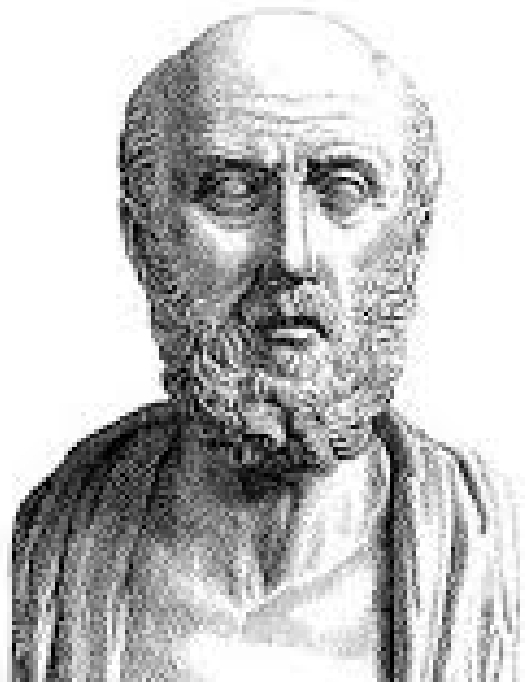


Terugblikken is vooruitzien

Vanuit een historisch perspectief naar actuele
ontwikkelingen in de klinische ouderenpsychologie en
ouderenpsychiatrie

Prof. dr. S.P.J. van Alphen





Hippocrates
(circa 770 voor Chr.)



Theophrastus
(circa 370 voor Chr.)



Claudius Galenus
(circa 200 na Chr.)

Persoonlijkheidstyperingen

(Claudius Galenus, 200 na Chr.)

- **Sanguinische persoonlijkheid** ➡ overmaat aan bloed ➡ levendigheid & uitbundig gevoelsleven
- **Cholerische persoonlijkheid** ➡ overmaat aan gele gal ➡ impulsiviteit & opvliegendheid
- **Flegmatische persoonlijkheid** ➡ overmaat aan slijm ➡ rustig & traag
- **Melancholische persoonlijkheid** ➡ overmaat aan zwarte gal ➡ pessimisme & somberheid

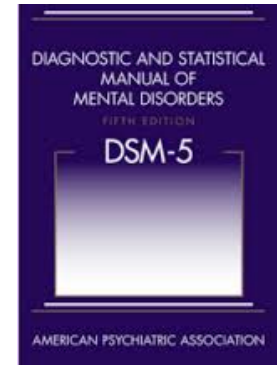


Het Gore Besje

(1701)

Hendrik Bary

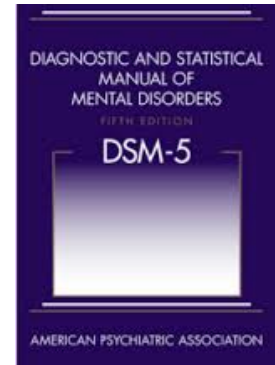
DSM-5 AMPD Model



- Continuüm voor persoonlijkheidsfunctioneren (0-4)
voor zes specifieke persoonlijkheidsstoornissen en restgroep:
 1. Zelf (identiteitsintegratie en zelfsturing)
 2. Interpersoonlijk (empathie en intimiteit)
- Vijf (bipolaire) trekken(domeinen), geoperationaliseerd in 25 facetten:
 1. Negatieve affectiviteit (7 facetten)
 2. Onthechting (4 facetten)
 3. Antagonisme (6 facetten)
 4. Disinhibitie (5 facetten)
 5. Psychoticisme (3 facetten)
- Relatieve stabiliteit van persoonlijkheidsstoornissen

Cholerische persoonlijkheid

(DSM-5 AMPD Model)



- Continuüm voor persoonlijkheidsfunctioneren
 1. Zelf (zwakke identiteit, instabiel zelfbeeld, instabiliteit in doelen)
 2. Interpersoonlijk (interpersoonlijke hypersensiviteit, conflictueuze relaties)
- Drie (bipolaire) trekken(domeinen), geoperationaliseerd in min. 5 facetten:
 1. Negatieve affectiviteit (emotionele labiliteit, ongerustheid)
 2. Antagonisme (vijandigheid)
 3. Disinhibitie (impulsiviteit, riskant gedrag)
- SIPP-SF & PID-5 gevalideerd voor ouderen

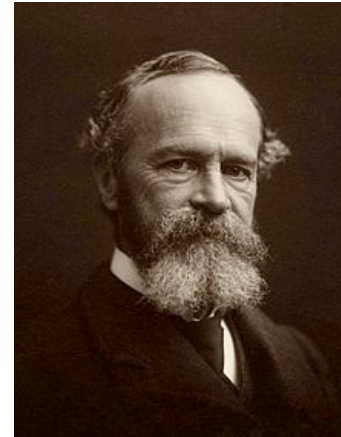


Experimentele psychologie

EVIDENCE



Eerste leerboek over de experimentele psychologie (Wundt, 1874)

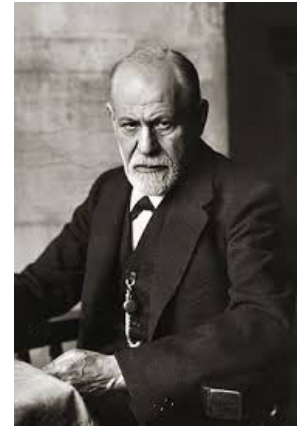


Eerste laboratorium voor experimentele psychologie (James, 1875)

Opkomst van de psychoanalyse



Charcot (circa
1890)



Freud (circa
1935)

Intrede van de biologische psychiatrie (I)



Nobelprijswinnaar
Moniz



Lobotomie



De keisnijder
(circa 1550)
Jan Sanders
van
Hemessen



Intrede van de biologische psychiatrie (II)



ECT

ECT bij ouderen anno 2019

‘Ondanks een grotere mate van fysieke co-morbiditeit en cognitieve disfuncties verdragen ouderen met een ernstige depressieve stoornis ECT evengoed als jongvolwassenen en vertonen zij vergelijkbare of zelfs betere responscijfers.’

Bouckaert & Stek, 2018

5 Winner of ACADEMY AWARDS



Including:

**BEST
PICTURE**

BEST ACTOR
Jack Nicholson

BEST ACTRESS
Louise Fletcher

**BEST
DIRECTOR**
Milos Forman

**BEST
SCREENPLAY**
ADAPTED FROM OTHER MATERIAL
Lawrence Hauben
and Bo Goldman

BEST TREATMENT
Electroconvulsive Therapy

JACK NICHOLSON

ONE FLEW OVER THE CUCKOO'S NEST

Fantasy Films presents
A MILOS FORMAN FILM

JACK NICHOLSON in *ONE FLEW OVER THE CUCKOO'S NEST*

Starring LOUISE FLETCHER and WILLIAM REDFIELD · Screenplay LAWRENCE HAUBEN and BO GOLDMAN

Based on the novel by KEN KESEY · Director of Photography HASKELL WEXLER · Music JACK NITZSCHE

Produced by SAUL ZAENTZ and MICHAEL DOUGLAS · Directed by MILOS FORMAN · COLOR

Presented by **United Artists**

"ONE FLEW OVER THE CUCKOO'S NEST"





Ontwikkelingen tot cognitieve gedragstherapie

- Behaviorisme doet zijn intrede begin vorige eeuw als voorloper van de gedragstherapie
- Half de jaren 70 werd de cognitieve psychologie de hoofdstroming binnen de psychologie



Watson (1910)



Beck (2015)

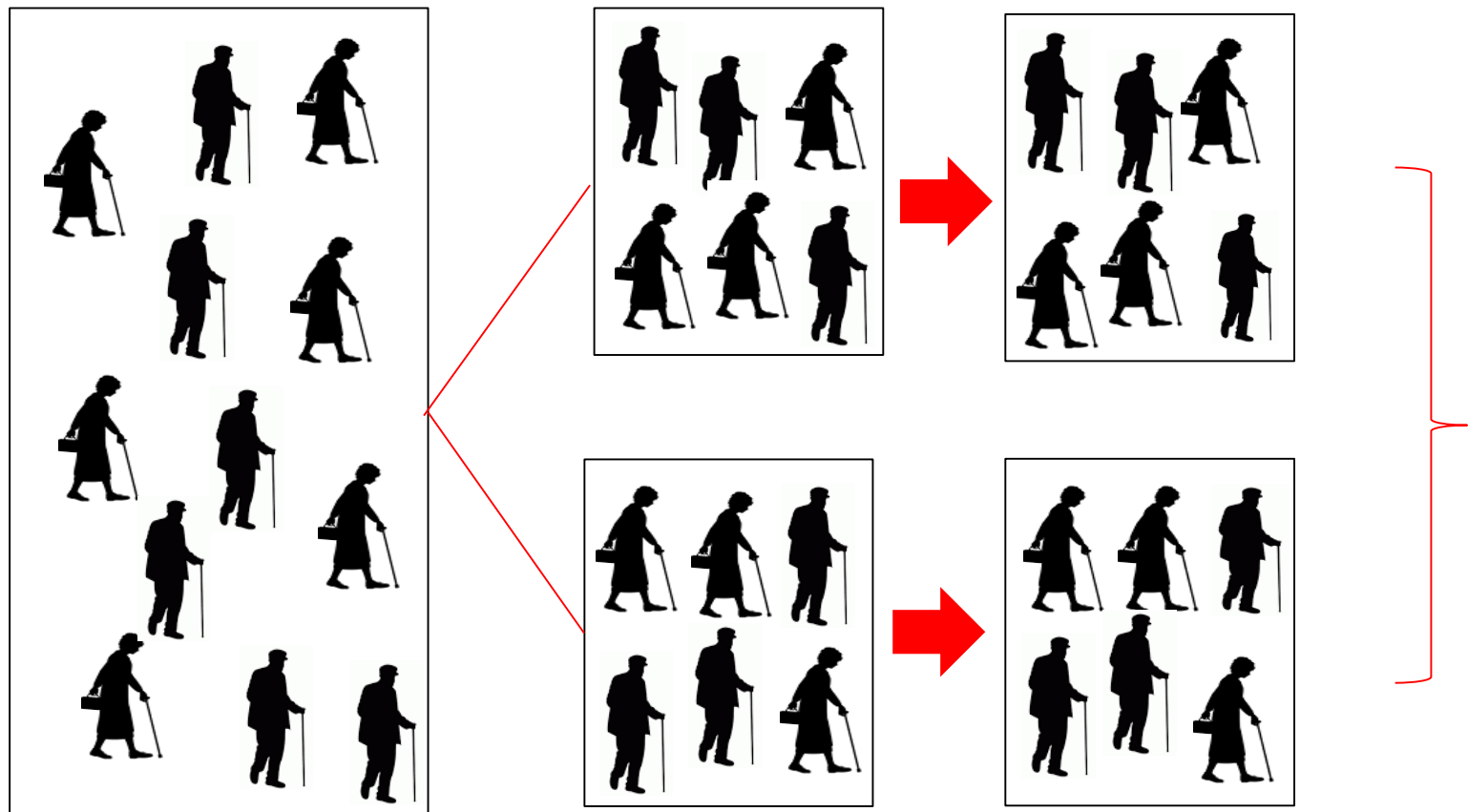
Psychotherapie bij ouderen

- Depressie en angst het vaakst onderzocht (Gielkens et al., 2016)
- Effectief bij depressieve ouderen (Cuijpers et al., 2014), geen verschil in CGT-effect jong versus oud (Cuijpers et al., 2007)
- Een hogere leeftijd gaat niet samen met een slechter behandelresultaat van CGT bij angststoornissen (Hendriks et al., 2011)
- PTSS: geen verschil in effectiviteit tussen jong en oud (Gielkens et al., ingediend)

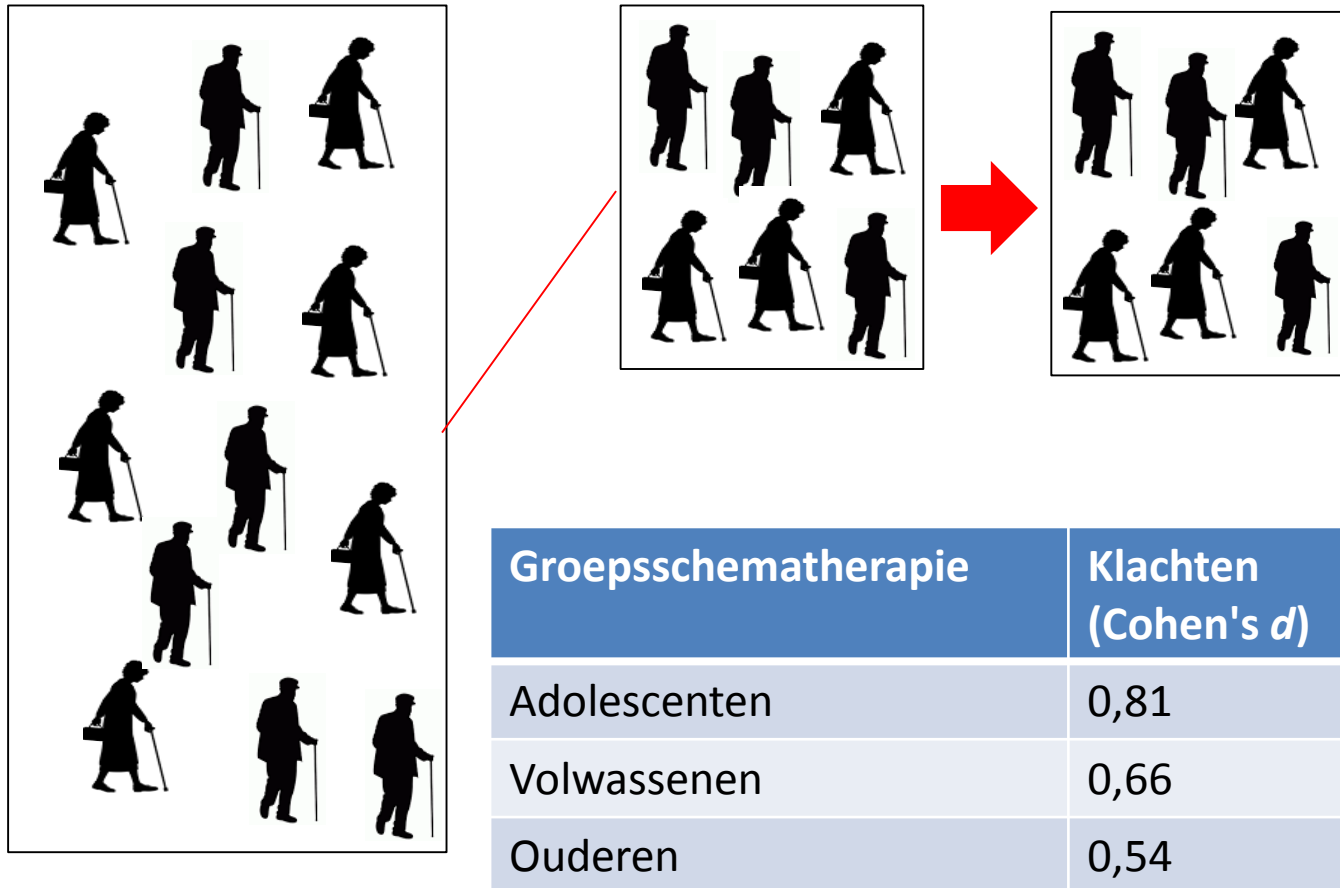
Lynch, T.R., Cheavens, J.S., Cukrowitz, K.C., Thorp, S.R., Bronner, L., & Beyer, J. (2007). Treatment of older adults with co-morbid personality disorder and depression: a dialectical behaviour therapy approach. *International Journal of Geriatric Psychiatry*, 22, 131-143.



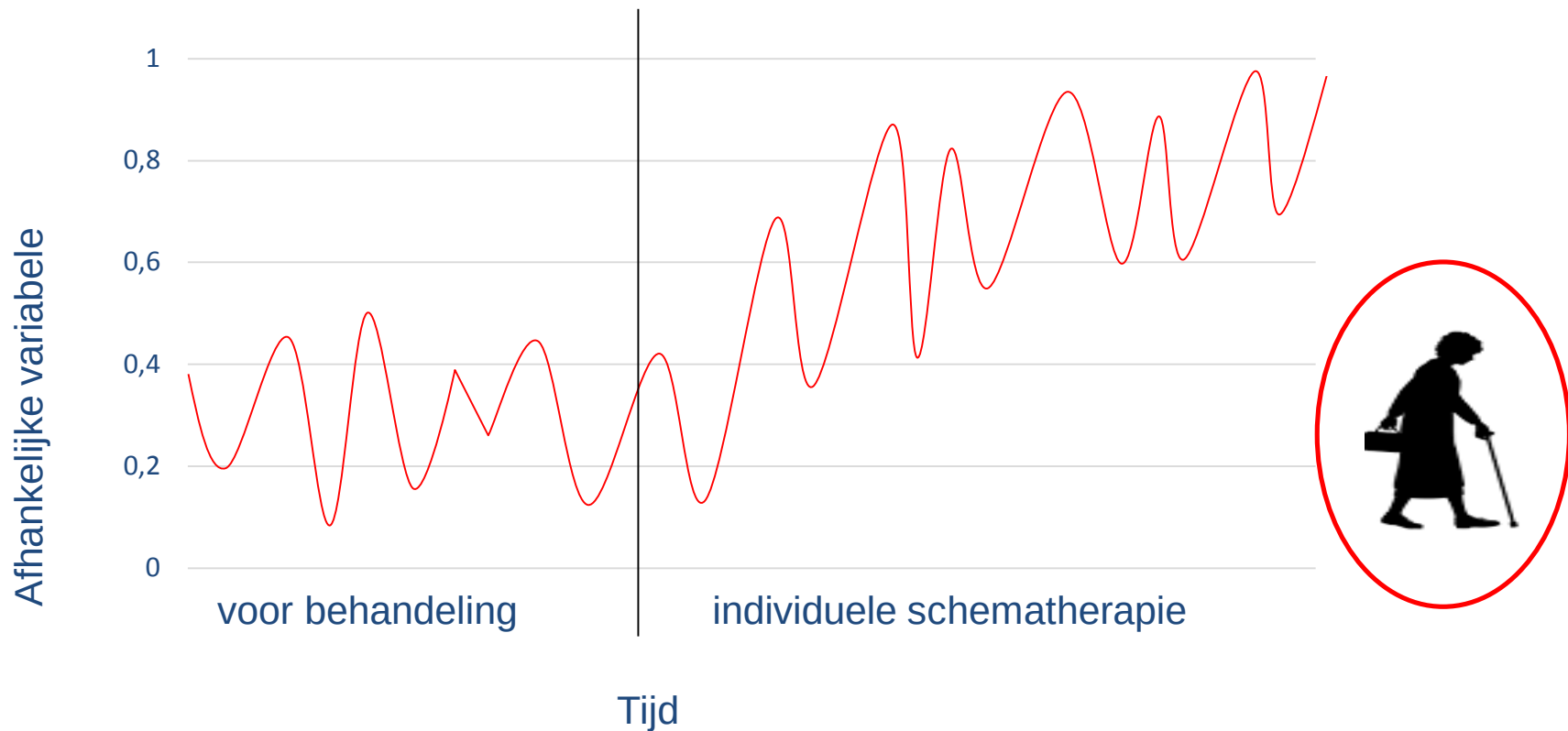
Lynch, T.R., Cheavens, J.S., Cukrowitz, K.C., Thorp, S.R., Bronner, L., & Beyer, J. (2007). Treatment of older adults with co-morbid personality disorder and depression: a dialectical behaviour therapy approach. *International Journal of Geriatric Psychiatry*, 22, 131-143.



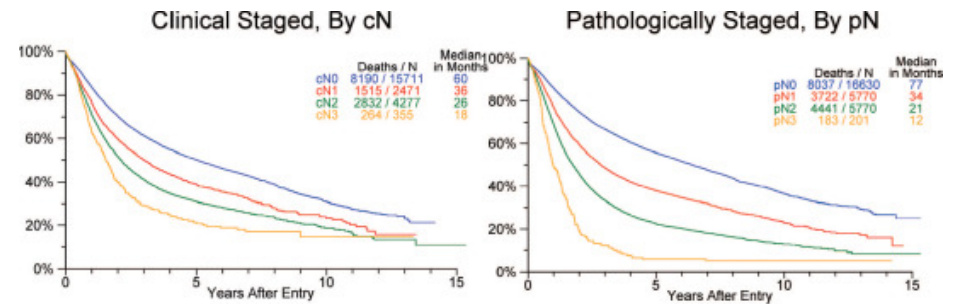
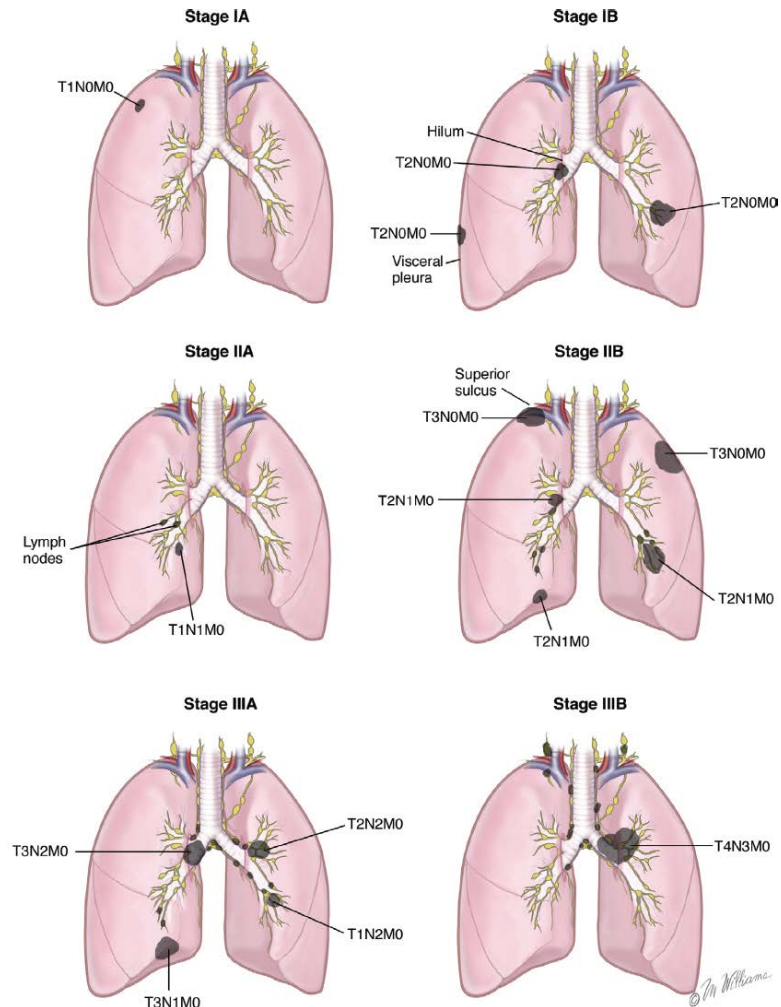
Videler, A.C., Rossi, G., Schoevaars, M., van der Feltz-Cornelis, C., & Van Alphen, S.P.J. (2014). Effects of schema group therapy in elderly outpatients: a proof of concept study. *International Psychogeriatrics*, 26, 1709-1717.



Videler, A.C., Van Alphen, S.P.J., Rossi, G., van der Feltz-Cornelis, C.M., van Royen, R.J.J., & A. Arntz. (2018). Schema therapy in older adults: A multiple baseline case series. *Aging and Mental Health*, 22, 738-747.



Klinische stadiering



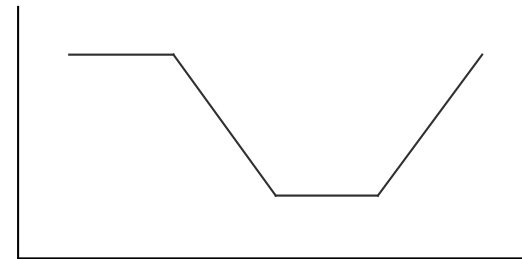
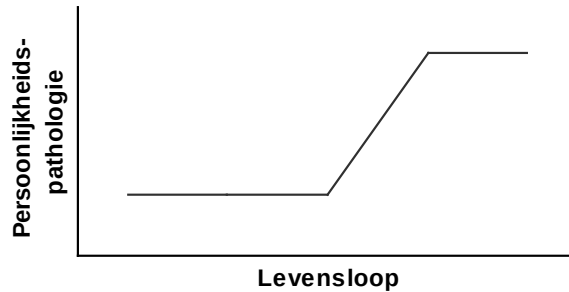
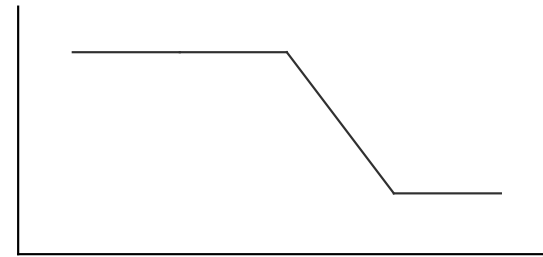
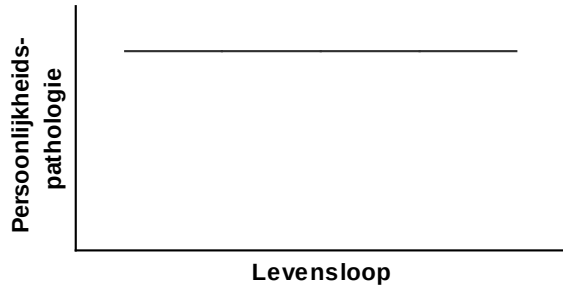
	1 Yr	5 Yrs		HR	P
cN0	84%	50%			
cN1	77%	39%	vs cN0:	1.37	<.0001
cN2	71%	31%	vs cN1:	1.24	<.0001
cN3	63%	21%	vs cN2:	1.31	<.0001

	1 Yr	5 Yrs		HR	P
pN0	86%	56%			
pN1	77%	38%	vs pN0:	1.63	<.0001
pN2	69%	22%	vs pN1:	1.51	<.0001
pN3	49%	6%	vs pN2:	1.81	<.0001

Uitgangspunten klinische stadiering (I)

- Persoonlijkheidsstoornissen hebben een chronisch fluctuerend beloop
- Behandeling is per stadium verschillend
- Hoe eerder het stadium des te effectiever de behandeling

Uitgangspunten klinische stadiering (II)



Uitgangspunten klinische stadiering (III)



Steunend-structurerend

Adaptatiebevorderend

Persoonlijkeidsveranderend

+ medicatie of mediatie?

Fase I	Fase II	Fase III	Fase IV
Verhoogd risico	Acuut	Chronisch recidiverend	Chronisch irreversibel
Subthreshold PS	Late onset PS	Re-emergent PS	Irreversibele PS
Vroeg-interventie	Psychotherapie	Psychotherapie	Stabilisatie & Rehabilitatie
	Adaptatiebevorderend	Persoonlijkheids- veranderend	Steunend-structurerend/ Mediatief

Klinische stadiering (I)

- Van statische naar dynamische modellen
- Specifiek: Profielen relateren aan specifieke interventies
- Efficiënt: Voorspellend voor *outcome* en kostenbesparend
- Bevorderd: Preventie & vroege interventies

Klinische stadiering (II)

- Onderzoek naar biologische, psychologische en sociale determinanten
- In hoeverre deze determinanten bijdragen aan de gemeten verschillen in ernst en beloop
- Design: cross-sectioneel & longitudinaal
- Meetmethoden:
 - Bio-markers
 - Psycho-markers
 - Socio-markers



The diagram illustrates the concept of generational time. It features a grid of human development stages (crawling, sitting, walking, running, adult, elderly) across four rows. A red cross highlights the intersection of the second row and third column, representing the 'present' generation. The vertical axis is labeled 'Generaties' (Generations) and the horizontal axis is labeled 'Tijd' (Time).





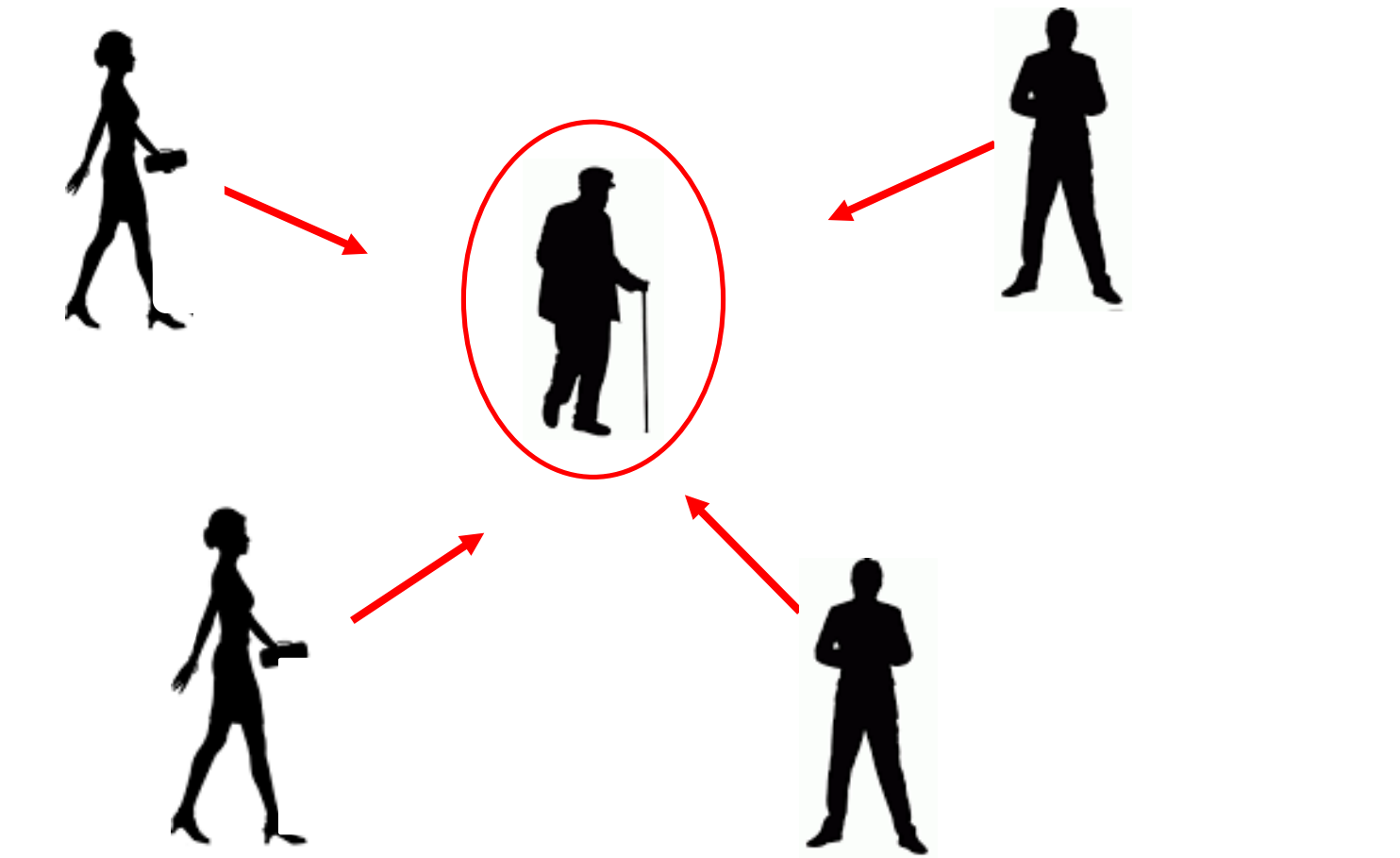
Steunend-structurerend

Adaptatiebevorderend

Persoonlijkeidsveranderend

+ medicatie of mediatie?

Cognitive Model for Behavioural Interventions (CoMBI)



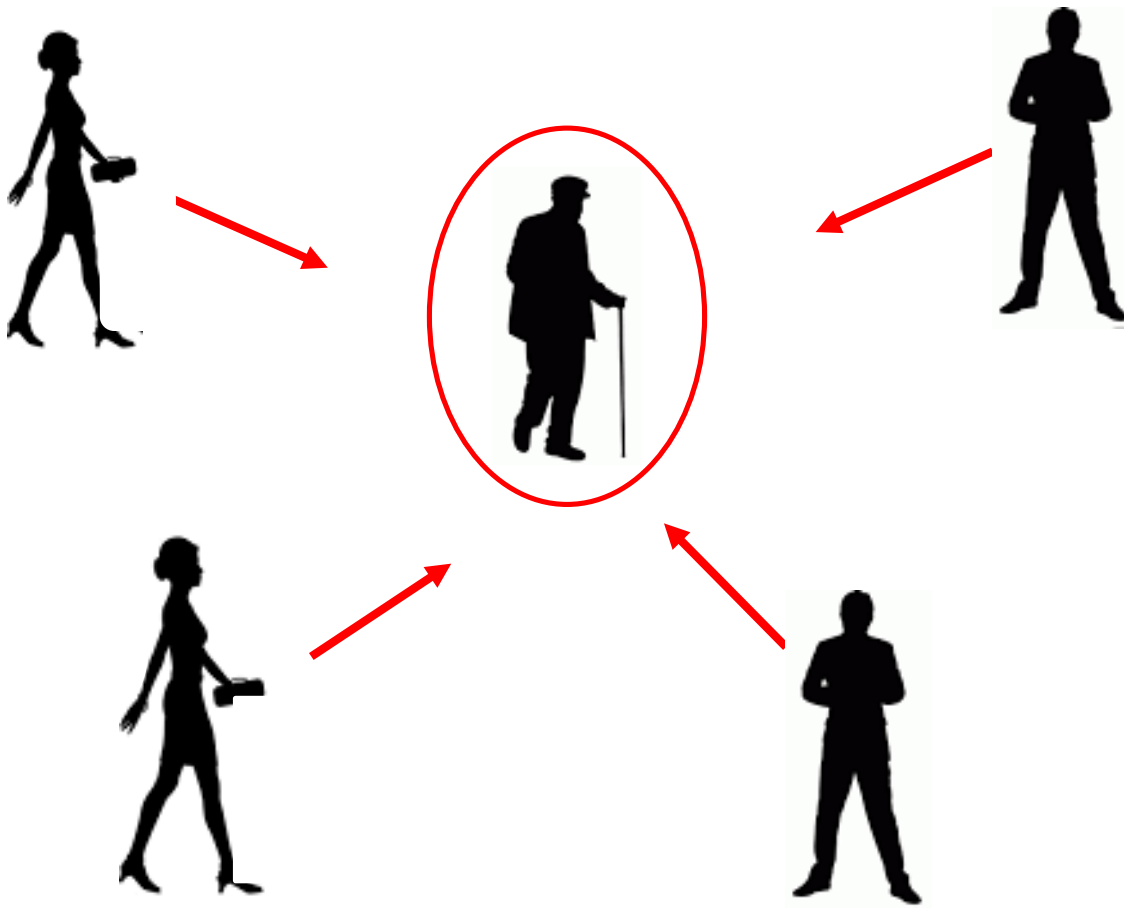
	Zelfbeeld	Beeld van anderen	Uitlokkende gebeurtenis	Probleemgedrag	Kernbehoefte
Paranoïde	Minderwaardig	Gebruikers	Beschuldiging, verraad	Wantrouwen, beschuldigen	Veiligheid
Schizoïde	Eenling	Opdringerig	Intimiteit	Afstand houden	Autonomie
Schizotypische	Vreemdeling	Bedreigend	Intimiteit, negatief (voor)gevoel	Afzonderen	Veiligheid, angstreductie
Narcistisch	Bijzonder	Inferieur	Kwetsing	Bewondering zoeken	(Zelf)bewondering
Antisociaal	Sterk	Te gebruiken	Frustratie	Intimideren	Overheersing
Borderline	Slecht	Misbruikend	Machteloos, verlating, intimiteit	Regisseren, tijdelijk intens hechten, terugtrekken	Autonomie & controle, stabiel contact & steun
Histrionisch	Aantrekkelijk	Verleidbaar	Negering, verlating	Charmeren, overdrijven, amuseren	Bewonderende aandacht
Afhankelijk	Hulpeloos	Steunend	Verlating, scheiding	Hechten, aanpassen	Steun
Vermijdend	Incompetent	Kritisch	Negatieve beoordeling, negatief gevoel	Sociaal contact vermijden, gevoel vermijden	Acceptatie, vermijden van afwijzing
Dwangmatig	Verantwoordelijk	Onverantwoordelijk, incompetent	Oncontroleerbaar, falen	Controleren, perfectionisme	Vermijden van falen

Uitgangspunten:

- Zelfbeeld
- Beeld van anderen
- Uitlokkende gebeurtenis
- Kernbehoefte

Bejegening:

- Inhoudelijk contact
- Houding
- Omgeving



Conclusies

- Relatief korte reis van ontwikkelingen in de klinische ouderenpsychologie
- Wel sterke ontwikkelingen binnen de klinische praktijk, onderwijs & wetenschap
- Duidelijke raakvlakken met de ouderenpsychiatrie en verplegingswetenschappen

VERENIGINGSVERSLAGEN



NEDERLANDSCHE INTERNISTEN VEREENIGING

N. T. V. G. 94. III. 28

ZATERDAG 15 JULI 1950

Wel staat het voor spreker vast, dat de geriater, in verband met de vele functionele stoornissen der bejaarden, ook physisch-therapeut behoort te zijn, maar niet minder ook psychisch-therapeut.

VERENIGINGSVERSLAGEN



NEDERLANDSCHE INTERNISTEN VEREENIGING

N. T. V. G. 94. III. 28

ZATERDAG 15 JULI 1950

Wel staat het voor spreker vast, dat de geriater, in verband met de vele functionele stoornissen der bejaarden, ook fysisch-therapeut behoort te zijn, maar niet minder ook psychisch-therapeut. Met tactvol optreden, menselijk aanvoelen, levenswijsheid en gevoel voor humor kan men vooral bij ouden van dagen vaak wonderen doen.

Dank voor uw aandacht!

b.van.alphen@mondriaan.eu